

december 2007 • 2e jaargang • € 5,98 • nummer 14

architectenweb magazine

awm

praktisch vakblad over bouw en architectuur

www.architectenweb.nl

interview Rudy Stroink **project** belicht Woonkerk Utrecht, Dierenopvangcentrum Amstordam
Osdorp, Chassé Park Breda **techniek** Brandveiligheid **them@gazine** Gevelbekleding

Woonkerk in Utrecht door Zecc Architecten

Hemels wit wonen

Het is niet moeilijk om een kerk als woning te benutten, vindt architect Marnix van der Meer van Zecc Architecten. De uitdaging is om van een kerk een goed georganiseerde woning te maken. Dat gold ook voor de verbouwing van de kapel van de St. Gregorius congregatie tot een ingetogen woonruimte, waar een sculpturaal woonelement is ingezet om de ruimte te organiseren - met een opmerkelijk helder resultaat.

Door | Josine Crone **fotografie** | Cornbread Works / Zecc

Bij de herbestemming van een willekeurig pand tot woning doet zich altijd het spanningsveld voor tussen het behoud van de oorspronkelijke kwaliteiten versus de ingrepen voor de nieuwe functie. De verbouwing van de Sint Martinuskapel van de Sint Gregorius congregatie vormt hierop geen uitzondering.

De kapel is in 1922 gebouwd als onderdeel van het kloostergebouw Sint Gregoriushuis in Utrecht, op de restanten van de oude kapel uit 1781. De kapel is vanaf de Nieuwegracht nauwelijks zichtbaar, omdat hij niet grenst aan de straat maar aan een binnenplaats in het complex, waar de Fraters van Utrecht hun congregatie hadden.

De kapel ligt op de eerste verdieping van het Sint Gregoriushuis en is bereikbaar via diverse smalle gangen en trappen. Het plafond van de kapel heeft een toogvorm die in verschillende onderdelen van het gebouw terugkomt. Zo zijn de plafondbetimmeringen boven de gebrandschilderde ramen van togen voorzien en komt de vorm terug boven de

deuren en in de zijkant van de kerkbanken. Fijnzinnige en eenvoudige motieven sieren de wanden van de kapel. De 25 zeer fraaie gebrandschilderde ramen zijn nog compleet aanwezig en geven de kapel een authentieke sfeer. De kunstwerken beelden onder andere de drie kloostergeloften kuisheid, gehoorzaamheid en armoede uit.

Toen de fraters in 2005 het fraterhuis verlieten, werd het grootste deel van het enorme complex verbouwd tot woningen. De Sint Martinus kapel werd als apart object verkocht. Aan Zecc Architecten is gevraagd om van deze kapel een bijzondere woonruimte te maken, waarbij de sfeer en de ruimtelijkheid van de kapel behouden en zelfs versterkt moest worden.

De aandacht van architecten Marnix van der Meer en Rolf Bruggink ging in het bijzonder uit naar drie belangrijke vraagstukken: het aanbrengen van passende daglichtvoorzieningen, het leggen van een relatie tussen de woning en de buitenwereld en het ontwerpen van een ruimte-indeling die recht zou doen aan de sacrale sfeer.

Tussen de keuken en de gevel is een doo-
zicht op de schitterende glas-in-lood ramen

Om van deze kapel een woning te maken was bepaald een uitdaging. Gelukkig waren de opdrachtgevers niet gericht op het maken van zo veel mogelijk woonoppervlak, maar wilden zij nadrukkelijk de sacrale sfeer van de kapel in stand houden. De ruimtelijke ingrepen konden daardoor zeer subtiel blijven. De maatregelen zijn voldoende om het gebruik als woning te faciliteren, maar dringen zich nergens op en zijn bovendien zichtbaar gebleven door hun contrasterende vormgeving en asymmetrische plaatsing.

daglichtvoorziening

In de eerste plaats heeft Zecc het daglichtprobleem aangepakt, licht Van der Meer toe. Het verwijderen van de gebrandschilderde ramen was uiteraard geen optie, omdat deze juist zo belangrijk zijn voor de sfeer en een kunstzinnige bijdrage leveren aan het wonen in de kerk. Door te kiezen voor hoge dakramen boven de glas-in-loodramen valt er nu op plezierige wijze diffuus daglicht in de kapel. De dakramen zijn bewust niet symmetrisch boven het glas-in-lood geplaatst, zodat zij als een aparte laag herkenbaar zijn. Als gevolg van de forse spouw tussen het dak en het plafond is de negge rondom de dakramen zeer diep. Dit levert behalve diffuus licht ook een mystiek beeld op.

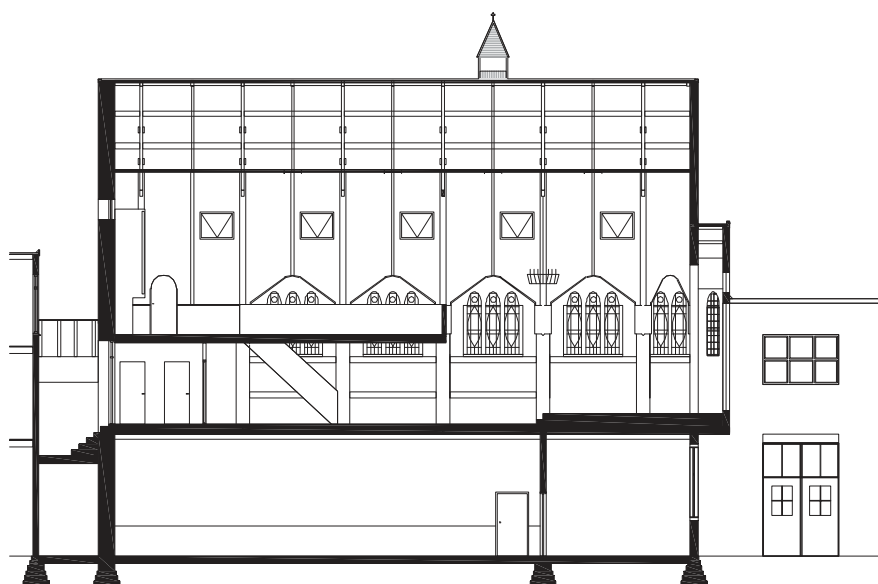
De kapel had oorspronkelijk een somber interieur door de donkere kleurstelling. Door de wanden, plafonds en de vloer van een witte afwerking te voorzien heeft de kapel een heldere uitstraling gekregen. In de witte context komt het fonkelende en kleurrijke licht dat door de gebrandschilderde ramen valt extra goed uit.

relatie met de buitenwereld

In een woning verwacht je behalve daglicht ook uitzicht. Nu is de kapel zo ingeklemd tussen de bebouwing dat er weinig aantrekkelijke uitzichtpunten zijn. Maar belangrijker is wellicht dat ramen met uitzicht het besloten karakter van de kapel aantasten. Daarom is maar op één plaats en op een bescheiden manier een ingreep gedaan om de relatie met de buitenwereld te leggen. Dit is in de gevel waar voorheen het altaar stond. Het raam is geïnspireerd op abstracte kunst van Mondriaan en is ingedeeld in vakken met kleuraccenten, die dichtbij de kleuren van het gebrandschilderde glas komen. Ook hier is gekozen voor een asymmetrische plaatsing om concurrentie met het bestaande werk te voorkomen. Het glas is gelijmd op stalen kokers om zo weinig mogelijk van het kozijn te laten zien.

ruimtelijke organisatie

Voor de ruimtelijke organisatie van functies heeft Zecc Architecten een heldere ingreep gedaan. Een wit, bijna sculpturaal element is zorgvuldig in de ruimte geplaatst, waarmee in één beweging de organisatie van de keuken, de studeerkamer en de toegang naar de verdieping is geregeld. Het resultaat is een spannende structuur waarbij de voortdurend wisselende doorzichten een dynamisch beeld opleveren. Het element is opgebouwd uit een stalen basisconstructie en is uiteindelijk afgewerkt met stucwerk. Een strakke verflaag zorgt voor een monoliet uiterlijk. Door het ontbreken van de trapboom en leuning aan één zijde van de trap, oogt deze luchtig. De uitkragende treden zijn vervaardigd van stalen kokerprofielen en bevestigd in een stalen trapboom.

Langsdoorsnede

De ruimtelijke ingrepen die van de kapel een woning maken, vormen een zeer subtiele toevoeging en dragen bij aan het handhaven van de sacrale sfeer

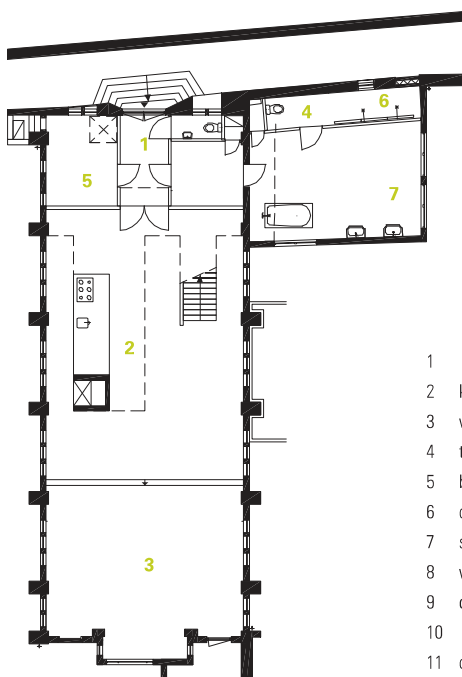
Alleen bij de altaargevel is de relatie met de buitenwereld gelegd door middel van een asymmetrisch, op Mondriaan geïnspireerd raam

Als organiserend element biedt de sculptuur een behoorlijke functionaliteit, hoewel de study op de verdieping nogal bescheiden van afmetingen is. Door de openheid blijft de ruimtelijke ervaring echter volledig intact, een prestatie die recht doet aan de wens van de opdrachtgever om vooral de sfeer van de kapel te benutten als belangrijkste kwaliteit.

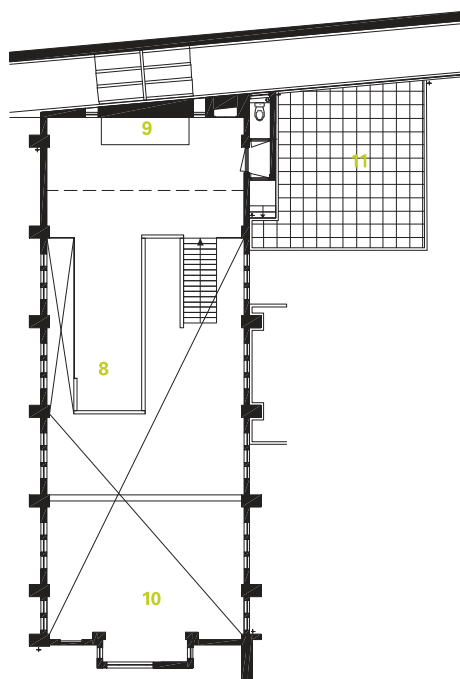
De slaapkamer en badkamer zijn in een aparte ruimte naast de kapel gesitueerd. Voor de slaapkamer is een zwarte afwerking van wanden, vloer en plafond gekozen om zo het nachtelijke gebruik te benadrukken. De kroonluchter komt oorspronkelijk uit de kapel. Op het dak van de slaapkamer is een riant terras gelegen. Aan de wens voor een buitenruimte kon op deze manier worden voldaan.

Het resultaat van de verbouwing is een leefbare woning met een geheel eigen karakter. De sacrale sfeer is behouden gebleven en gecombineerd met een ruimtelijk effect dat nu indrukwekkender is dan in de oorspronkelijke, wat sombere kapel het geval was. Ook de akoestiek is onaangeroerd gebleven, wat betekent dat de ruimte voor woonbegrippen erg galmt.

Door de brute vorm levert de sculptuur een mooi contrast met de fijne structuren van het gebrandschilderde glas. De ingrepen vormen een herkenbare laag met een eigen idioom. Met de modernistische vormgeving van de ingrepen brengt Zecc een andere stijl uit de jaren twintig terug in deze woonkapel.

begane grond

1e verdieping

- 1 hal
- 2 keuken
- 3 woonruimte
- 4 toilet
- 5 bijkeuken
- 6 doucheruimte
- 7 slaapkamer
- 8 werkruijme
- 9 orgel
- 10 vide
- 11 dakterras

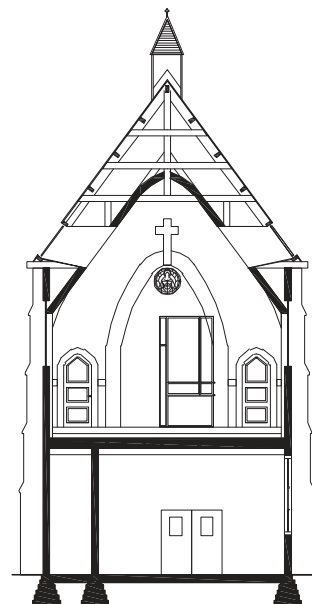
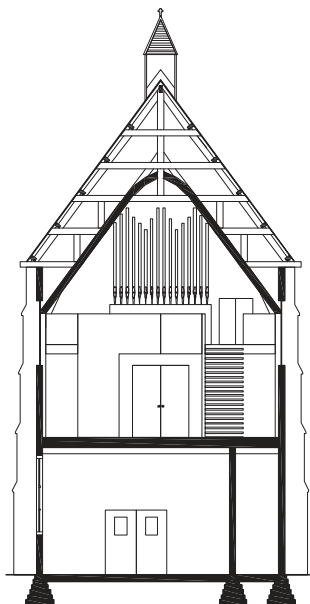
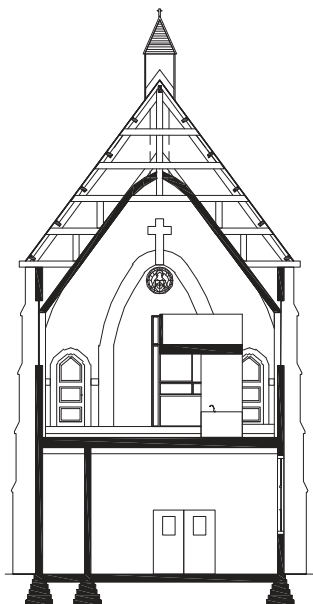
De ruimtelijke woonsculptuur ordent de woonfuncties in de verbouwde kapel

Om het nachtelijk gebruik van de slaapkamer te benadrukken, is deze geheel in donkere tinten uitgevoerd

Volgens Van der Meer is het kenmerkend voor de aanpak van Zecc om te proberen niet teveel te doen. 'We maken heldere functionele dingen met prikkelende verschijning. Daarbij besteden we veel aandacht aan een zakelijke, pragmatische aanpak. Anderzijds gaat het om de beleving van ruimte, dus dat wat je doet, moet wel goed zijn. We vatten dat wel samen met de woorden zinvol en zintuiglijk, helder en prikkelend.' De lichte en luchtige verschijningsvorm van de sculpturale ingreep in de Sint Martinuskapel is daar een overtuigend voorbeeld van.

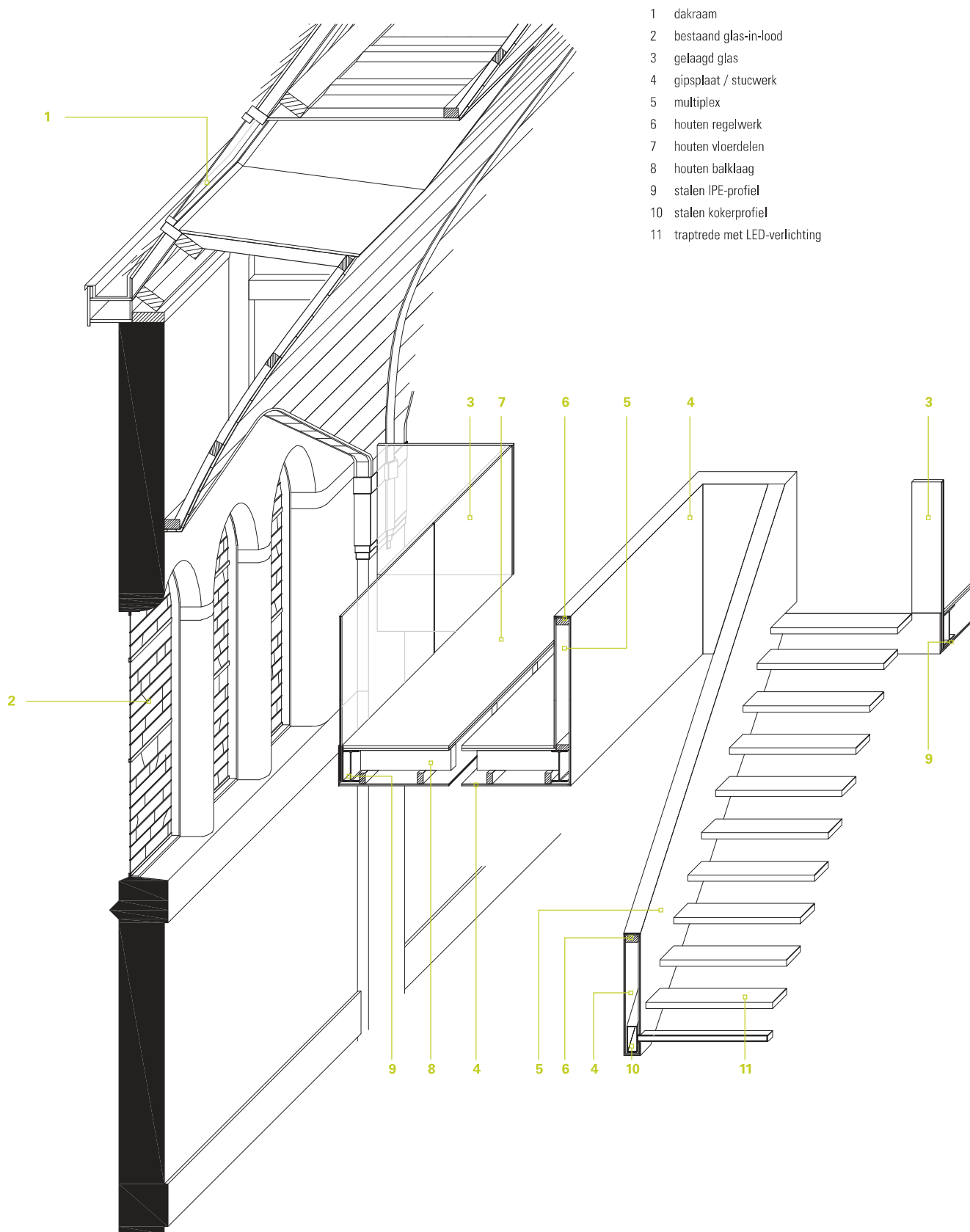
opdrachtgever	particulier
ontwerp	Zecc Architecten (www.zecc.nl)
architect	Marnix van der Meer, Rolf Bruggink
aannemer	Thesis Bouw, Nieuwegein
adviseur E-installaties	Comfort & Installatie te Opeusden
adviseur energie	MoBius consult B.V. te Delft
fotografie	Combread Works
realisatie	2007

dwarsdoorsneden

De open trap oogt opvallend luchtig. Op de verdieping is het originele orgel gehandhaafd

- 1 dakraam
- 2 bestaand glas-in-lood
- 3 gelaagd glas
- 4 gipsplaat / stucwerk
- 5 multiplex
- 6 houten regelwerk
- 7 houten vloerdelen
- 8 houten balklaag
- 9 stalen IPE-profiel
- 10 stalen kokerprofiel
- 11 traptrede met LED-verlichting

Het dakterras op de slaapkamer voorziet in de behoefte aan buitenruimte

Gerelateerd op architectenweb.nl

portret van...

Marnix van der Meer

Marnix van der Meer vindt goede architectuur helder en prikkelend. Zijn favoriete bezigheid is een goed gesprek voeren over iets anders dan architectuur en hij heeft een hekel aan rotzooi op zijn bureau.

■ architectenweb.nl/n11097

virtuele tour

Villa Vriezenveen

De villa is net als de historische boerderijen aan de Weitemansweg in de lengtelichting georganiseerd. Het huis wordt verlengd door de verdieping in twee volumes uit elkaar te schuiven richting de voorzijde en de achterzijde. Hiermee ontstaat de voor die omgeving karakteristieke silhouet van losse volumes. Zecc architecten

■ architectenweb.nl/p6573/

projectportfolio

Transformatie woning

De woning is aan de achterzijde over twee lagen uitgebouwd en intern volledig gereorganiseerd. Alle ruimtes zijn bereikbaar via een open ruimtelijk trappenhuis in de kern van de woning. Aan de achterzijde is koper toegepast in gefelste horizontale banen. Zecc Architecten

■ architectenweb.nl/p3533/

projectportfolio

Watertoren

In het onderste deel is het 'traditionele' woonprogramma georganiseerd langs een doorlopende wenteltrap. Om de relatie met de tuin in het onderste deel te versterken en meer daglicht binnen te halen, is de toren aan de achterzijde 'opengesneden' over drie lagen. Zecc Architecten

■ architectenweb.nl/p2796/